
P r i n o s i

UDK: 378.096 : 282(091) : 266.1

Primljeno 4/2000

TEOLOG U SLUŽBI SVEUČILIŠTA, CRKVE I DRUŠTVA

Zenon kardinal Grocholewski, Rim

Sažetak

Autor nakon sažetog pogleda u povijest odnosa teoloških fakulteta i svjetovnih sveučilišta, oslanjajući se na dokumente Drugoga vatikanskog sabora i recentne dokumente crkvenog učiteljstva, pruža osnovne odrednice za teološki rad kao služenje Crkvi i u Crkvi, stavljajući posebni naglasak na evangelizacijsko poslanje teologije u okružju suvremene znanosti i kulture.

Na početku ovoga izlaganja* želim očitovati veliku zahvalnost na pozivu koji mi je upućen da kao pročelnik Zbora za katolički odgoj sudjelujem u slavlju tristote obljetnice ovoga Sjemeništa. Uistinu sam sretan što u ovoj prigodi mogu biti s vama te vam posvjedočiti poštovanje, čestitati i uputiti riječ ohrabrenja u ime Zbora za katolički odgoj.

Drago mi je da mogu istaknuti kako se Bogoslovni fakultet, ustanovljen pred kratko vrijeme (9. srpnja 1999.¹) i uključen u ugledno Sveučilište u Splitu, može smatrati doista zrelim plodom ljubavi prema teologiji, čije je sjeme posijano u ovom Sjemeništu prije tri stotine godina.

* Ovo predavanje pod naslovom *Il teologo al servizio dell'Università, della Chiesa e della Società*, autor je održao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu, 23. ožujka 2000., u povodu proslave 300. obljetnice nadbiskupskog sjemeništa i klasične gimnazije u Splitu. Tekst je objavljen u časopisu *Seminarium*, 40 (2000), str. 177-190.

¹ Usp. *Seminarium* 39 (1999) 749; *Annuario Pontificio* 2000, str. 1972.

Ovim današnjim izlaganjem želim se pridružiti proslavi tristote obljetnice splitskoga Sjemeništa, te poglavito podcrtati plodove dugog puta koji je ono započelo 1700., te je danas dostiglo zavidnu razinu Bogoslovnog fakulteta.

Razmišljanje, koje želim iznijeti, a upravljeno je ponajprije onima koji studiraju svete nauke, želi ukratko dotaknuti neke teme nerazdvojne od teologije i zadaće teologa.

I. TEOLOGIJA U KONTEKSTU SVEUČILIŠNOG AEROPAGA

1. "*Universitas scientiarum*" i uloga teologije

Povijest sveučilišta upućuje na ulogu koju je u njoj imao teološki fakultet.

Pojam *universitas* može se izvorno razumjeti i kao *versus unum* ili *versus unitatem*. Primijenjen na sveučilište on izražava zajedništvo nastavnika i učenika usmjereno zajedništvu duha i sudjelovanju u ljudskom znanju.

Universitas, kao živi organizam osoba, težio je da ujedini ljudsko znanje, ukoliko je tvorio veliki prostor ili platformu za međusobnu izmjenu i obogaćenje između različitih znanosti i disciplina.

U taj kontekst ulazi zadaća teološkog fakulteta, koji je od početaka prisutan u sveučilištu. Njegovo posebno poslanje je bilo da poveže nastojanja za spoznajom i istraživanja te ih usmjeri k dubljoj i potpunijoj istini, nudeći im u svojem svjetlu konačni smisao čovjeka, života i svijeta. Teologija je vršila ovu zadaću svjesna da je prethodi, prosvjetljuje i vodi Onaj koji je "put, istina i život" (Iv 14,6).

Pod tim vidom i u svjetlu ovog osobitog poslanja unutar sveučilišta, teologija je s pravom nazvana "dušom sveučilišta".

Danas, golemim umnažanjem znanja i izuzetno velikim grananjem područja istraživanja, raste opasnost da se iz vida izgubi značenje truda oko potrebne interdisciplinarnosti znanosti, njihova međusobnog obogaćenja, pa i samog smisla znanja i istraživanja. Koji put se stječe dojam da istraživanje postaje svrhom samo sebi, zaboravljajući svoj izvorni i pravi objekt, to jest istinu u svojoj objektivnosti, kao i u odnosu prema sveukupnoj stvarnosti.

Iz povijesti uloge i prisutnosti teologije na sveučilištu i danas proizlazi posebna zadaća teologije unutar *universitas scientiarum*. Teologija, koja ima za vlastiti objekt istraživanja Objavljenu istinu koja se odnosi na nadnaravne vrijednosti, i pomaže da se ne izgubi iz vida ova stvarnost i da se ne zatvori u čisto ovostrane perspektive.

Da bi ostvarila ovo poslanje, teologiji je potrebno posredovanje filozofije, posebno metafizike. Stoga treba pažljivo uzeti u obzir upute enciklike *Fides et ratio* Ivana Pavla II.²

2. Međusobno obogaćenje

Ovi kratki pogledi u povijest mogu biti korisni da se istakne uloga vašega fakulteta unutar sveučilišnog znanja. Teologija je pozvana na dvostruku zadaću, da obogati druge znanosti i da sama od njih bude obogaćena. Sve to, dakako, u poštovanju vlastite autonomije svake discipline.

Neka mi bude dopušteno ponuditi poneku uputu glede ova dva tipa međusobnog obogaćivanja u svjetlu crkvenog zakonodavstva o sveučilištima i crkvenim fakultetima, i posebno u svjetlu apostolske konstitucije Ivana Pavla II. *Sapientia christiana*.³

a) Što se tiče obogaćenja koje teološki fakultet može pružiti različitim disciplinama, već se prva tvrdnja spomenutog dokumenta na to jasno odnosi: "Kršćanska mudrost, koju Crkva naučava po božanskom poslanju, trajni je poticaj vjernicima da se trude sabrati sva ljudska djelovanja i okupiti sve ljudske doživljaje u jednu životnu sintezu zajedno s religioznim vrednotama, koje upravljaju sve stvari međusobno usklađene na slavu Božju i za cjeloviti razvoj čovjeka, razvoj koji obuhvaća duhovna i tjelesna dobra."

U ovoj perspektivi, teologija se uključuje u mnogostrani zbor ljudskih nastojanja i takoreći diže svoj glas kako bi pomogla da se svako ljudsko istraživanje odvija u kontekstu smisla svijeta, čovjeka, života i povijesti, te da ga usmjeri prema dobru osobe i društva. Ona to čini u svjetlu nadnaravne istine koju istražuje.

U stvari, posebna zadaća koja je povjerena teologiji u odnosu na druge discipline jest "traženje značenja". Te ona, zapravo, pomaže "istražiti na koji način pojedina otkrića utječu na osobe i društva [...] pružajući perspektivu i usmjerenje koje nije sadržano u njihovim metodologijama".⁴

Na taj način teološki fakultet daje posebni doprinos javnom životu, budući da njegovo nastojanje oko istine u krilu sveučilišta nije

² Od 14. rujna 1998., u AAS 91 (1999), str. 5-88.

³ Od 29. travnja 1979., u AAS 71 (1979), str. 469-499. Talijanska verzija u *Enchiridion Vaticanum*, vol. 6, br. 1330-1454.

⁴ Ivan Pavao II, Apostolska konstitucija *Ex corde Ecclesiae*, o katoličkim sveučilištima, 15. kolovoza 1990., br. 19, u AAS 82 (1990), str. 1475-1509. Talijanska verzija u *Enchiridion Vaticanum*, vol. 12, br. 414-492.

samo na službu Crkvi, nego je i na dobro države i cjelokupnog društva.

Ipak, teologija kao znanost vjere ima svoj vlastiti cilj i svoju vlastitu metodu. Stoga ona, u promicanju dijaloga i obogaćenju drugih disciplina, treba zadržati vlastiti identitet.

Povijest nas, čini se, uči kako različite discipline nisu uvijek mogle primiti ovu pomoć od teologije, kad je ona izgubila iz vida svoju svrhu i svoju metodu. U stvari, takav gubitak slabi njezinu sposobnost da bude poticaj drugim disciplinama kako bi se one, bez pridržaja, mogle posvetiti istini i smislu što ga treba dostići u životu pojedinca i društva.

b) Što se tiče obogaćenja koje teologija prima od drugih znanosti, treba podsjetiti na ono što ističe apostolska konstitucija *Sapientia christiana* u predgovoru: "Nove znanosti i novi pronalasci donose i nove probleme koji izazivaju teologiju i potiču je na odgovor. Nužno je dakle, da oni koji se bave svetim znanostima, dok ispunjavu svoju osnovnu dužnost da dosegnu, kroz teološko istraživanje, dublje poznavanje objavljene istine, ostanu u odnosu sa znanstvenicima iz drugih disciplina, bilo da su vjernici ili nevjernici, nastojeći dobro razumjeti i odvagati njihove tvrdnje, prosuđujući ih u svjetlu objavljene istine" (*Predgovor, III, odl. 3*).

Ista konstitucija podcrtava uz to da "objavljena istina treba biti promatrana u povezanosti sa znanstvenim dostignućima vremena u kojem se razvija, kako bi se moglo jasno shvatiti 'kako se vjera i razum susreću u jedinoj istini', i da njezino izlaganje treba biti takvo da, bez mijenjanja istine, pristaje naravi i značaju svake kulture, posebno vodeći računa o filozofiji i mudrosti naroda [...]" (*čl. 68, par. 1*).

Podržani od drugih disciplina, dakle, "i teolozi su potaknuti da traže prikladnu metodu posredovanja nauke ljudima svog vremena u različitim kulturama" (*Predgovor, III, odl. 4*). U stvari, "jedno je sam polog vjere, odnosno istine koje su sadržane u našoj časnoj nauci, a druga je stvar način na koji su izražene, čuvajući dakako isti smisao i značenje" (*ondje*).

Ovo razmišljanje o poslanju teologije unutar sveučilišta vodi nas da pogledamo izblizega ulogu teologa u akademsko-znanstvenom radu.

II. TEOLOG SLUŽITELJ RIJEČI BOŽJE

1. Služenje Istini

Dragocjen doprinos razumijevanju te uloge dolazi, bez sumnje, od dokumenta objavljenog 1990. od Zbora za nauk vjere, naslovlje-

nog *Smjernica o crkvenom pozivu teologa*.⁵ Neophodno je da onaj tko se bavi svetim znanostima pažljivo pročita ovaj dokument. Iz njegova bogatog sadržaja, koji nudi značajne upute u ovoj materiji, želio bih danas istaknuti dva vida što se tiču rada teologa, a to je teološki rad: a) odgovor pozivu *objavljene istine*, te b) služba *ljubavi*.

Što se tiče prvoga vida, dokument potvrđuje da "Teologov rad odgovara [...] dinamici svojstvenoj samoj vjeri. Istina se po svojoj naravi želi priopćiti, jer je čovjek stvoren da bi shvatio istinu i želi je upoznati u svojoj dubini kako bi se u njoj pronašao i kako bi u njoj našao svoje spasenje (usp. 1 Tim 2,4). Radi toga Gospodin je poslao svoje apostole da 'učenicima' učine sve narode i da ih pouče (usp. Mt 28,19ss). Teologija, koja traži 'razlog vjere' [...] integralni je dio poslušnosti toj zapovijedi [...] Teologija, dakle, daje svoj prinos da vjera postane priopćiva" (br. 7).

Što se tiče drugog vida, smjernica ističe: "Teologija se, poslušna poticaju istine koja teži za priopćenjem, rađa također iz ljubavi i njezine dinamike: čovjek u činu vjere upoznaje Božju dobrotu i počinje ljubiti Boga, a ljubav želi upoznavati sve bolje onoga kojega ljubi" (ondje).

"Iz tog dvostrukog izvor teologije, upisanog u unutarnji život naroda Božjega i u njegovo misijsko poslanje, proizlazi način na koji valja izgrađivati teologiju da bi udovoljila zahtjevima svoje naravi. Budući da je predmet teologije Istina, živi Bog i njegov naum spasenja objavljen u Isusu Kristu, teolog je pozvan produbiti svoj vjerski život, uvijek ujedinjujući znanstveno istraživanje i molitvu. Na taj način će on biti otvoreniji 'nadnaravnome osjećaju vjere' o kojemu ovisi i koji će mu se pokazati kao sigurno pravilo za usmjerivanje njegova razmišljanja i mjera ispravnosti njegovih zaključaka" (br. 7-8).

2. "Povjereni Riječi"

U toj perspektivi, kad mislim na zadaću onih koji su zauzeti u teološkom studiju, pada mi na pamet ono što je sveti Pavao govorio starješinama u Efezu, u trenutku kad se od njih opraštao. Apostol tvrdi: "Povjeravam vas Bogu i Riječi milosti njegove koja je kadra izgraditi vas i dati vam baštinu među svim posvećenima" (Dj 20,32). On *povjerava* starješine Riječi Božjoj, u uvjerenju da oni, prije nego postanu pronositelji Riječi, trebaju biti *nošeni od Riječi Božje*. Ovo

⁵ Zbor za nauk vjere, *Smjernica Donum veritatis* o crkvenom pozivu teologa, 24. svibnja 1990, u AAS 82 (1990) 1550-1570. Talijanska verzija u *Enchiridion Vaticanum*, vol 12, br. 244-305 (na hrvatskom jeziku objavljeno pod nazivom: *Dar istine. Smjernica o crkvenom pozivu teologa*, Crkva u svijetu, Split, 1997. (op. prev.).

osobito stoga, kako smo čuli, jer "Riječ je kadra izgraditi" i posvetiti, budući da je Riječ "snaga Božja za spasenje svakome tko vjeruje" (Rim 1,16).

Zanimljivo je postaviti pitanje: što za teologa može značiti izraz "povjeren Riječi Božjoj"? Znači da se sam teolog treba trajno hraniti Riječju (usp. Mt 4,4), treba biti "dobra zemlja", gdje će Riječ biti prihvaćena i donijeti obilate plodove (usp. Mt 13,3-23; Mk 4,3-20; Lk 8,5-15). Znači dopustiti da ga zahvati, vodi i preobražava Riječ. Znači imati povjerenja u nju, više nego u samoga sebe.

Ako teolog, baveći se teologijom, ne sluša trajno Riječ, ne ljubi je, nije joj vjeran i poslušan, upada u opasnost da svojim teološkim razmišljanjem oslabi i osiromaši spasenjsku snagu i učinak same Riječi. Biti povjeren Riječi Božjoj znači za teologa pravu i vlastitu zauzetu eklezijalnu odgovornost. Pred studentima, u svojim publikacijama, on treba biti prvi vjernik Riječi, i to u punoj svijesti da poruka koju studira, znanstveno produbljuje i akademski prenosi, nije njegova, nego Kristova. Ovoj Riječi on nije gospodar, nego poslužitelj. Kao Pavao, i on je pozvan reći: "Imamo misao Kristovu" (1 Kor 2,16).

Istodobno, tako je teolog pred narodom Božjim i pred svijetom dužnik Riječi.

3. Teolog pred Učiteljstvom

Teolog je, međutim, služitelj Riječi kako mu je predstavljena - po samoj Kristovoj volji - od Učiteljstva Crkve. Drugi vatikanski sabor to ističe, u dogmatskoj konstituciji *Dei verbum*, kad veli: "Zadaća vjerodostojno tumačiti pisanu ili predanu riječ Božju povjerena je samo živom crkvenom učiteljstvu: ono to dostojanstvo vrši snagom imena Isusa Krista" (br. 10).

Nadalje, isti saborski dokument precizira da Učiteljstvo treba biti prihvaćeno istodobno kao auktoritet i kao služenje: u stvari ono "nije iznad Riječi Božje, nego riječi Božjoj služi učeći samo ono što je predano: time što - po božanskom nalogu i uz prisutnost Duha Svetoga - to odano sluša, kao svetinju čuva i vjerno izlaže te iz ovog jednog poklada vjere crpi sve ono što kao Bogom objavljeno predlaže na vjerovanje" (*ondje*).

Razumljivo je, dakle, kako posluš, ljubav i vjernost Riječi uključuje posluš, ljubav i vjernost učiteljstvu. To nije tek izvanjski element i jednostavni dodatak teološkom radu, nego unutarjni i sunaravni element, pretpostavka *sine qua non* katoličke teologije. S te strane je jasno da je neobaziranje na učiteljstvo rana (*vulnus*) za

samu teološku metodu. Drugim riječima, nedostatak povezanosti s učiteljstvom Crkve iskrivljuje pojam katoličke teologije kao znanosti.

Apostolska konstitucija *Sapientia christiana*, u članku 62, par. 2, utvrđuje: "Oni [...] koji poučavaju materiju što se tiče vjere i morala, trebaju biti svjesni da tu zadaću trebaju vršiti u punom zajedništvu s autentičnim učiteljstvom Crkve i, posebice, s Rimskim Prvosvećenikom."⁶

4. Teolog i njegov kršćanski život

Sve što smo rekli, navodi nas, dakle, na zaključak kako teolog ne može biti indiferentan pred božanskom porukom koja, po svojoj naravi, zahvaća čitavog čovjeka u najdubljoj stvarnosti njegova života, pa tako onda i samog teologa. Teologija se studira, shvaća, poučava, živi samo kad je onaj tko se njom bavi - ovdje mislimo kako na predavača tako i na studenta - u intimnom osobnom odnosu s božanskim Učiteljem; u odnosu koji se ostvaruje samo ako je teologov život prožet i nadahnut intenzivnom molitvom, iz trajnog osobnog odnosa s Isusom Kristom.

Studirati teologiju, a ne biti u stavu slušanja Isusa Krista ne dopustivši se oblikovati od njega, može donijeti samo suhe i beznačajne rezultate.

Teologija, kao znanost spasenjske riječi Božje, zahtijeva dakle dva temeljna i nerazdvojiva stava, vlastita teologu: on riječ Božju treba studirati kao znanstvenik i kao kontemplativac. Baš to što se bavi riječju Božjom, traži od njega da je razmatra. Znanstveno produbljenje Riječi s oštroumnosću u strogoj vjernosti teološkoj metodi pretpostavlja vlastito osobno iskustvo ove spasenjske riječi. I za teologa vrijedi svjedočanstvo svetog Ivana, koji u svojoj prvoj poslanici piše: "Što smo čuli, što smo vidjeli, što razmotrimo i ruke naše opipaše, Riječ života [...] navješćujemo i vama, da imate zajedništvo s nama" (1 Iv 1, 1-3).

Razumljivo je da su veliki mislioci, oni koji su u povijesti teologije odlučno utjecali na napredak teološkog istraživanja, bili baš sveti teolozi. Prisjetimo se na primjer grčkih i latinskih crkvenih Otaca, sv. Anselma, sv. Alberta Velikog, sv. Tome, sv. Bonaventure, sv. Roberta Belarmina, sv. Alfonsa i td.

⁶ Usp. k tome i II. vatikanski sabor, Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium*, br. 25, u AAS 57 (1965), str. 29-31. Talijanska verzija u *Enchiridion vaticanicum*, vol. 1, br. 284-456.

III. TEOLOGIJA U CRKVI I SLUŽENJE CRKVI

1. *Teolog u Crkvi*

Teolog služi riječi Božjoj, kako je predana u Tradiciji zajamčenoj od Učiteljstva. Dakle, Riječ, Tradicija i Učiteljstvo su konstitutivni elementi naravi same Crkve. Eto zašto se ne može ni zamisliti istraživanje objavljene istine izvan Crkve. Teologija je po svojoj naravi ukorijenjena u vjeru, kako je ispovijeda Crkva. Crkva, daleko od toga da učini sterilnom teološko istraživanje, trajno je plodni izvor teologije. Teologija je pak osjetljiva na pitanja svoga vremena, na nove metode koje predlažu znanosti, na različita otkrića, ali s naslova *intellectus fidei* ona vjeru stalno prima od Crkve, koja je s pravom nazvana Majkom i Učiteljicom.

Papa Ivan Pavao II., u govoru od 18. studenog 1980. skupini njemačkih teologa okupljenih u Altöttingu, naglašava da je "teologija znanost sa svim mogućnostima ljudskog znanja, slobodna u primjeni svojih metoda i svojih analiza, ali treba voditi brigu oko svoga odnosa s vjerom Crkve. Nismo mi sami izvor naše vjere, ona je 'utemeljena na apostolima i prorocima a sam Isus Krist je zaglavni kamen' (usp. Ef 2,20). Teologija treba pretpostaviti vjeru. Ona je može osvjetljivati i promicati, ali je ne može proizvoditi."⁷

Teologija je, dakle, pozvana proučavati i produbljivati polog objave povjeren Crkvi, pridonoseći homogenom razvoju razumijevanja objave prema zahtjevima vjere (usp. *Dei verbum*, br. 8) u svjetlu znakova vremena (usp. *Gaudium et spes*, br. 4).

Povijest nam pokazuje kako su vjera i život Crkve uvijek imale poseban utjecaj na napredak teološkog istraživanja. Dovoljno se sjetiti, na primjer, prvih samostanskih ili katedralnih škola, koje su, slijedeći baštinu Otaca, prenosile bogatstvo kršćanske vjere i podučavale generacije teologa, koji su sa svoje strane izgrađivali narod Božji u vjeri. Nije bez razloga i ovdje naglasiti kako je teologija razvijana u krilu vjere i života Crkve. Želio sam jednostavno iznijeti ove primjere kako bih istaknuo da se vjera proučava, produbljuje i prenosi od Crkve i u Crkvi.

⁷ "Die Theologie ist eine Wissenschaft mit allen Möglichkeiten menschlicher Erkenntnis. Sie ist in der Anwendung ihrer Methoden und Analysen frei. Gleichwohl muß die Theologie darauf achten, in welchem Verhältnis sie zum Glauben der Kirche steht. Nicht uns selbst verdanken wir den Glauben, er ist vielmehr 'auf das Fundament der Apostel und Propheten gebaut, der Schlußstein ist Christus Jesus selbst' (Eph 2,20). Auch die Theologie muß den Glauben voraussetzen. Sie kann ihn erhellen und fördern, aber sie kann ihn nicht produzieren" (u AAS 73 [1981], 100-105, br. 3).

U ovom kontekstu jasna je i teologova ljubav prema Crkvi. S te strane podsjećam na riječi pape Ivana Pavla II., 2. prosinca 1994., članovima Međunarodne teološke komisije: "Sinovska ljubav prema Crkvi je u središtu poziva teologa; ona oslobađa, ali je i unutarnja mjera najzahtjevnijih istraživanja."⁸

U toj se perspektivi bolje ocrtava *munus docendi* biskupa glede teološkog rada. Koji put se stječe dojam da je ova služba svedena tek na potvrđivanje sukladnosti teološkog djela s pravovjermem Crkve. Naprotiv, *munus docendi* po sebi zahtijeva pouzdan navještaj istina koje treba vjerovati, uz pomoć ostvarenja nužnih crkvenih uvjeta, da bi vjera mogla biti znanstveno promicana i osvijetljena. Stoga biskup treba biti aktivno uključen u život teološkog fakulteta.

2. Usmjerenost formaciji i istraživanju

Unutar odnosa teologija - vjera Crkve shvaćenog kao služenje Riječi, teologija je pozvana da, akademski i znanstveno, u vjeri Crkve formira buduće svećenike, redovnike, redovnice i laike, osposobljene za različite apostolske službe na koje će biti pozvani. S obzirom na to, apostolska konstitucija *Sapientia christiana* naglašava: "Crkveni fakulteti - ustanovljeni na opće dobro Crkve i stoga dragocjeni za crkvenu zajednicu - trebaju biti svjesni vlastitog značenja za Crkvu i udjela u njezinu poslanju" (*Predgovor, IV, odl. 1*). Značajne su i riječi pape Pavla VI.: "Služba teologa vrši se gledom na izgradnju crkvenog zajedništva, da bi narod Božji rastao u iskustvu vjere."⁹

Filozofsko-teološka formacija svećenika, redovnika, redovnica i laika danas je postala potrebna no ikad, u Crkvi koja je u pokretu, sve osjetljivija na vlastite potrebe i na zahtjeve svijeta. U tim uvjetima, teološka solidnost tvori neophodnu pretpostavku za tumačenje znakova vremena i za odgovor na nove društveno-kulturne situacije.

⁸ "En effet, l'amour filial de l'Église est au coeur de la vocation du théologien: il rend libre, mais il est aussi la mesure intime des recherches les plus ardues" (AAS 87 [1995], str. 790-793, br. 2). Tekst se nastavlja: "Certes, le chemin du théologien a quelque chose de paradoxal. La racine de son savoir est l'infallible lumière de la foi; sa réflexion est sujette aux limitations et aux fragilités propres aux choses humaines. Sa fierté est dans le service de la Lumière divine, sa modestie est dans la conscience des limites de la pensée humaine" (ondje, br. 4).

⁹ "La fonction du théologien s'exerce en vue de l'édification de la communion ecclésiale, afin que le Peuple de Dieu croisse dans l'expérience de la foi" (Pismo rektoru Katoličkog sveučilišta u Louvainu, u *Insegnamenti di Paolo VI, XIII*, 1975., str. 917).

Suvišno je, k tome, isticati kako i vjera samih svećenika, redovnika i laika zahtijeva visoki stupanj teološke priprave.¹⁰

Uz promicanje akademske formacije treba istaknuti i promicanje znanstvenog istraživanja. Teška je obveza svakog profesora da se posveti brižnom istraživanju na svome području. Radi se o zadaći koja proistječe iz samog poziva sveučilišnog nastavnika, zadaći koju on prihvaća i koju akademske vlasti trebaju stalno poticati i podržavati. Životnost fakulteta ne pokazuje se samo u osobnom nego i u zajedničkom istraživanju, to jest preko različitih zajedničkih inicijativa u koje su uključeni svi ili neki nastavnici. Jasno je da bi fakultet koji bi izgubio iz vida ozbiljno znanstveno istraživanje, bio osiromašen i osuđen na nestanak. Ovo je prilika da mladom Teološkom fakultetu u Splitu, kao i starijem i časnom Teološkom fakultetu u Zagrebu, poželimo ustanovljenje cjelovite znanstvene suradnje. Crkva u Hrvata, danas posebno živa i aktivna, treba vaš osobiti prinos. Trebamo dati razlog naše vjere (1 Pt 3) pred svijetom, pred kulturom, i na ozbiljan znanstveni način.

IV. TEOLOGIJA I SLUŽENJE EVANGELIZACIJI

1. Misionarska narav teologije

Teologija u Crkvi i na službi Crkve po svojoj je naravi "misionarska", što će reći da je pozvana dati posebni prinos evangelizaciji. Crkva je uvijek držala da su teološki fakulteti usko povezani uz njezino evangelizatorsko poslanje.¹¹

Zasigurno, to evangelizatorsko poslanje teologije izražava se kroz pripremu akademski kvalificiranog vodstva koje služi Crkvi. O tom je govorio Sveti Otac u svom govoru hrvatskim biskupima u ovom gradu 4. listopada 1998.: "Hrvatskoj su u ovo doba velikih promjena i preobrazbi potrebni muževi i žene žive vjere, koji znaju svjedočiti Božju ljubav prema čovjeku i koji su spremni staviti svoje snage u službu Evanđelja. Vašoj su naciji potrebni apostoli koji će poći među svijet noseći radosnu vijest."¹²

¹⁰ Usp. Zbor za katolički odgoj, *Formazione teologica dei futuri sacerdoti*, 22. veljače 1976., Tipografia Poliglotta Vaticana 1976., Uvod, br. 4-6; isto u: *Enchiridion Vaticanum* vol. 5, br. 1766-1911; 1769-1771.

¹¹ Usp. Apostolska konstitucija *Sapientia christiana*, predgovor, IV, kao i čl. 1 i 3, par. 3.

¹² U *L'Osservatore romano*, lunedì-martedì 5-6 ottobre 1998., str. 7. Usp. također *Papa u Splitu i Solini. Drugi pastirski pohod Ivana Paula II. Hrvatskoj*, Crkva u svijetu 1998., str. 119.

Uz to, valja istaknuti da je teologija pozvana pridonijeti evangelizaciji svojim akademsko-znanstvenim prinosom, kako bi odgovorila kulturalnim i društvenim izazovima našega vremena. Naše društvo je prožeto, zapravo, novim i nametljivim posvjetovnjačenjem, što neopazice prodire u različite razine društva, kao i pretežno tehnološkim mentalitetom, koji ostavlja po strani transcendentnu narav samoga čovjeka i njegovu upućenost istini, dobroti i ljepoti. Uz to, znanstveni razvoj postavlja kompleksne i teške probleme. Evangelizacija, stoga, treba odgovoriti na izazove koji traže akademske, znanstveno razrađene odgovore.

2. Evangelizacija kultura

Posebnu pozornost, kako je istaknuo Drugi vatikanski sabor,¹³ treba pokloniti poticanju dijaloga između evanđelja i kultura. Gledom na to, u apostolskoj konstituciji *Sapientia christiana* čitamo: "Doista, poslanje evangelizacije, koje je vlastito Crkvi, zahtijeva [...] da evanđeoskom krepošću budu prožeti i sami načini razmišljanja, kriteriji prosudbe, norme djelovanja; jednom riječju, nužno je da sva ljudska kultura bude prožeta Evanđeljem [...] Kulturni ambijent, ustvari, u kojemu čovjek živi, jako utječe na njegov način razmišljanja i, dosljedno, na njegovo djelovanje, stoga odjeljenost Evanđelja od kulture predstavlja veliku zapreku evangelizaciji, dok je nasuprot tome kultura uobličena kršćanskim duhom vrijedno sredstvo širenja Evanđelja. Uz to, Evanđelje Kristovo, koje je upravljeno svim narodima svakoga vremena i mjesta, nije povezano na isključiv način uz neku posebnu kulturu, nego je sposobno prožeti sve kulture, tako da ih osvijetli svjetlom božanske Objave, da pročisti i obnovi u Kristu ljudske običaje" (*Predgovor, I, odl. 2-4*).

Hrvatska, u svojoj živoj kršćanskoj tradiciji, iskušavana i u progonima, uvijek je osjećala poticaj da unese Evanđelje u svijet kulture. Mogu se spomenuti razne osobe. Ograničavam se na spomen Ivana Merza, pionira Katoličke akcije u Hrvatskoj, koji je svojom glavnom zadaćom smatrao formiranje katoličke inteligencije, posebno brinući za sveučilištarce i intelektualce.¹⁴

¹³ Usp. Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes* o Crkvi u suvremenom svijetu, br. 62, u AAS 58 (1966), str. 1025-1120. Talijanska verzija u *Enchiridion Vaticanum* vol. 1, br. 1319-1644.

¹⁴ Usp. F. Veraja, *Ivan Merz. Pioniere dell'Azione Cattolica in Croazia* (1896-1928), Libreria Editrice Vaticana, 1998., str. 669.

ZAKLJUČAK

Neka mi bude dopušteno završiti ovo kratko razmišljanje osvrtom na znakoviti pečat slavnog Sveučilišta u Tübingenu, u Njemačkoj, koji je u upotrebi od njegova osnutka godine 1477. Na njemu je Isus Krist koji stoji na dvije knjige: Staroga i Novoga zavjeta. U lijevoj ruci nosi kuglu zemaljsku, a desnom upućuje znak poduke. Misao što ga okružuje glasi: *Ego sum via, veritas et vita* (Iv 14,16). U njega, pravog Učitelja - ovo je smisao tog simbola - trebaju gledati svi koji djeluju na sveučilištu. Na poseban način teološkom fakultetu - čiji rad ima temelj u objavljenoj istini (dvije knjige u pečatu) - dužnost je da pomogne kako bi sve znanosti mogle gledati u Krista, koji životu daje smisao i prosvjetljenje.

To je moja želja što je u ovoj svečanoj prigodi upravljam ovom teološkom fakultetu, u svoje osobno ime i u ime Zbora za katolički odgoj.

S talijanskog preveo: Ante Mateljan

DER THEOLOGE IM DIENST DER UNIVERSITÄT, DER KIRCHE UND DER GESELLSCHAFT

Zusammenfassung

Der Autor bringt zunächst einen kurzgefassten Rückblick auf die Geschichte des Verhältnisses von theologischen Fakultäten und staatlichen Universitäten. Ausgehend von den Dokumenten des Zweiten Vatikanischen Konzils und den neueren Stellungnahmen des kirchlichen Lehramtes bietet er dann grundlegende Richtlinien für die theologische Arbeit als Dienst der Kirche und in der Kirche. Dabei wird die Bedeutung des Evangelisierungsauftrags der Theologie im Kontext der heutigen Wissenschaft und Kultur besonders herausgestellt.